

Využitie analýz vlasov pre štúdium expozície ortuti

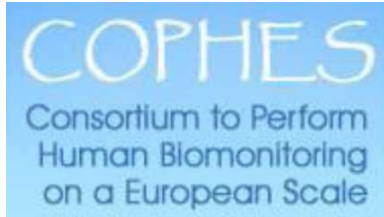
Daniela Borošová

**NRC pre laboratórnu diagnostiku v ľudskom
biomonitoringu**

Regionálny úrad verejného zdravotníctva
Banská Bystrica

Spoločný konzultačný deň NRC pre
xenobiotiká a HBM, 8.12.2016, ÚVZ

Bratislava

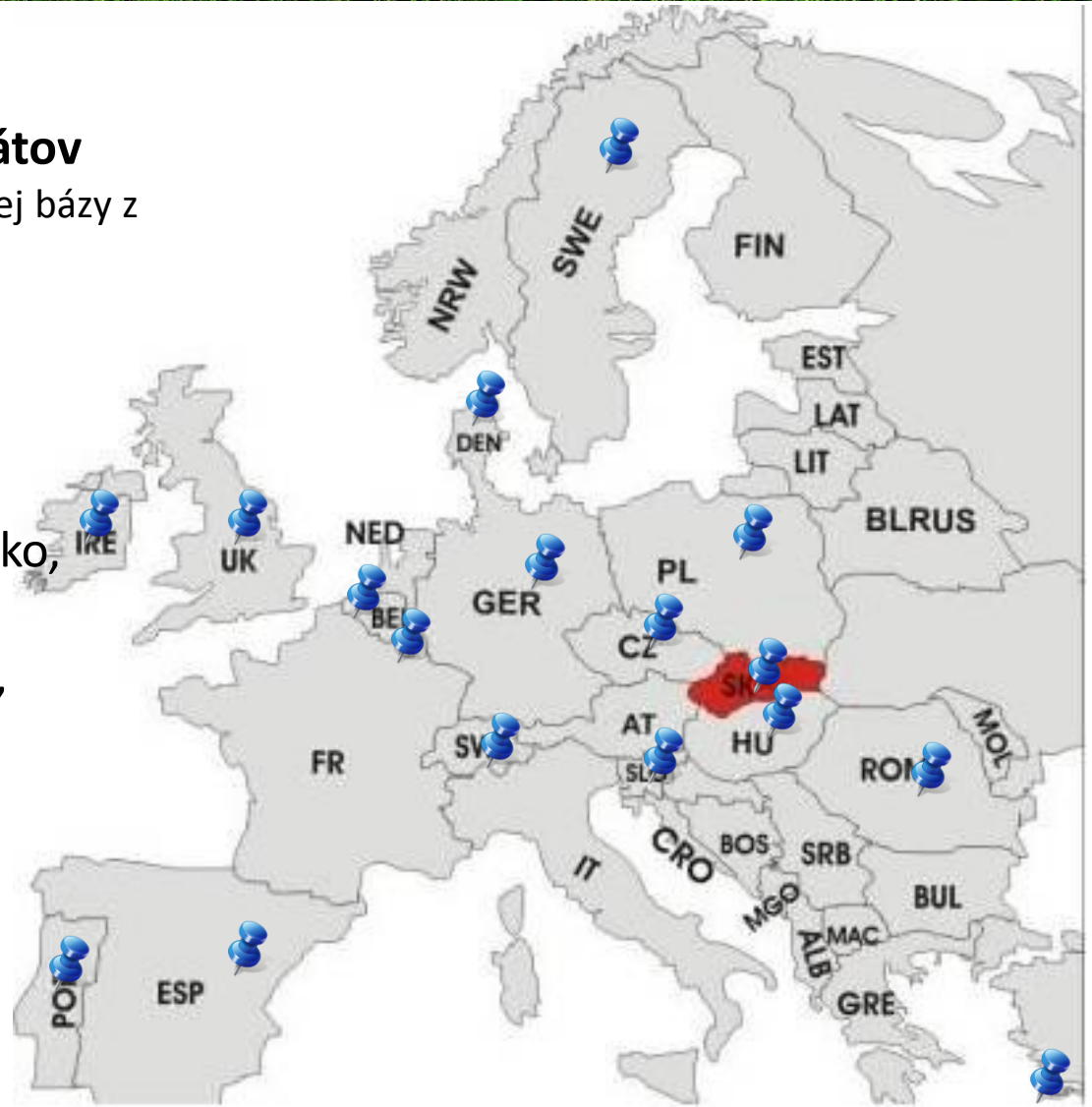

DEMOCOPHES

17 partnerov – európskych štátov

cieľom je praktické overenie teoretickej bázy z COPHES-u, t. j. štúdia uskutočniteľnosti (2010 – 2012)

Belgicko, Cyprus,
Nemecko, Dánsko, Poľsko,
Rumunsko, Slovinsko, Španielsko,
Maďarsko, Švédsko, Spojené
kráľovstvo, Portugalsko, Česko,
Slovensko, Maďarsko,
Luxembursko a Írsko

Ortuť

- **Ortuť je kov striebrobielej farby, ktorý má pri izbovej teplote kvapalnú formu.**
- **Vyskytuje sa v troch formách ktoré majú rôzne vlastnosti, použitie a toxicitu**
  - **elementárna (alebo kovová) ortuť**
  - **anorganické zlúčeniny ortuti**
  - **organické (hlavne metylortuť, MeHg)**

Ortuť - výskyt

- **Ortuť se do prostredia uvoľňuje z mnohých prírodných zdrojov, napr. pri lesných požiaroch, záplavách alebo v dôsledku poveternostných vplyvov.**
- **V dôsledku ľudskej činnosti vstupuje ortuť do prostredia pri spaľovaní odpadov a fosilných palív a pri niektorých priemyselných procesoch.**
- **Nesprávna likvidácia výrobkov s obsahom ortuti môže viesť k uvoľneniu ortuti do prostredia.**
- **Vo vodnom prostredí sa ortuť koncentruje v potravinových reťazcoch od planktónu po dravé ryby; v závislosti od znečistenia vodného sedimentu môžu byť obsiahnuté v morských rybách a v morských plodoch**

Ortuť – zdroje expozície

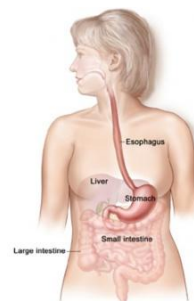
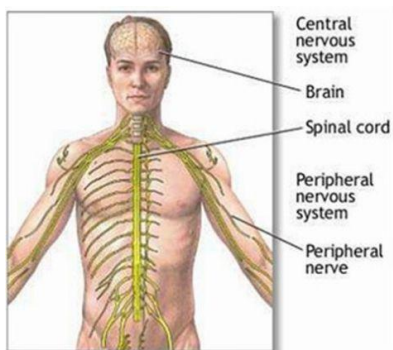
Ako zdroje ortuti sú známe amalgámové výplne zubov ich počet, zloženie a kvalita týchto výplní, trvanie a intenzita žuvania a samotné stravovanie.

- **Výrazne vyšší príjem ortuti je spojený s častou konzumáciou rýb, kôrovcov a ich produktov s vysokým obsahom ortuti.**

Ortuť - chronická expozícia

- Chronická expozícia ortuti je spojená s poškodením centrálnej nervovej sústavy, obličiek a žalúdka a ovplyvňuje tiež imunitný systém, krvný tlak a frekvenciu srdca.

- Keďže ortuť môže vo forme metylortuti prechádzať placentou, môže byť ortuti vystavený aj vyvíjajúci sa plod, čo vo vysokých koncentráciách ortuti môže spôsobiť (neuro)vývojové poruchy.

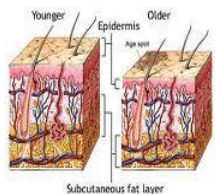

- **Na zisťovanie obsahu ortuti v ľudskom tele sa najčastejšie používajú analýzy ortuti vo vzorkách krvi, moču a vlasov.**
- **Analýza vlasov je vhodná metóda na zistenie histórie vystavenia sa ortuti, využívajúc poznatok o rýchlosti rastu vlasov približne 1 cm za mesiac.**

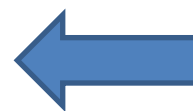

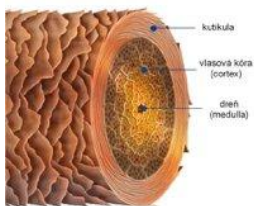
Vlasy sú pre biomonitoring vhodným materiálom z dôvodov povahy neinvazívneho vyšetrenia
nenáročné vzorkovanie

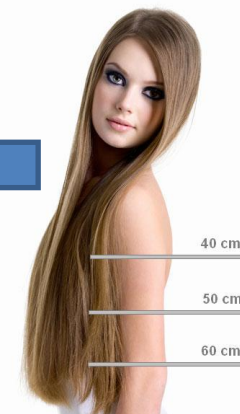
jednoduchý transport a uskladnenie

vysoká koncentrácia analytu v matrici
stabilita ortuti vo vlasoch

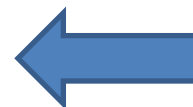

možnosti sledovania expozície v čase

dostupnosť referenčných materiálov

nízka cena v porovnaní s ostatnými materiálmi

Spoločný konzultačný deň NRC pre xenobiotiká a HBM, 8.12.2016, ÚVZ

Bratislava

Analýza ortuti

- Na analýzu ortuti vo vlasoch sme používali metódu atómovej absorpčnej spektrometrie na prístroji AMA 254
- Využitím techniky generovania pár kovovej ortuti s následným zachytením a obohatením na zlatom amalgamátore sa dosahuje mimoriadne vysoká citlivosť stanovenia definovaná limitom detekcie $0,005 \mu\text{g/g}$ a kvantifikácie $0,016 \mu\text{g/g}$ ako aj nezávislosť výsledku stanovenia na matrici vzorky.

ALTEC s.r.o. analytická laboratorní technika, PRAGUE

LOD – $0,005 \mu\text{g/g}$

LOQ – $0,016 \mu\text{g/g}$

Analýza ortuti

- **Validovaná metóda akreditovaná SNAS podľa normy**

ISO/IEC 17025 : 2005

- **LOD - 0,005 $\mu\text{g Hg/g hair}$**
- **LOQ - 0,016 $\mu\text{g Hg/g hair}$**

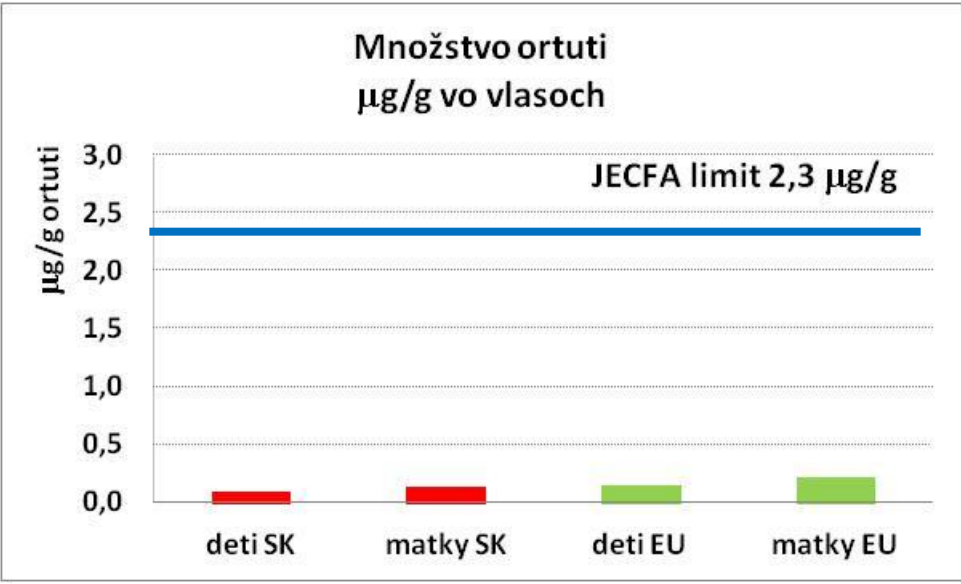
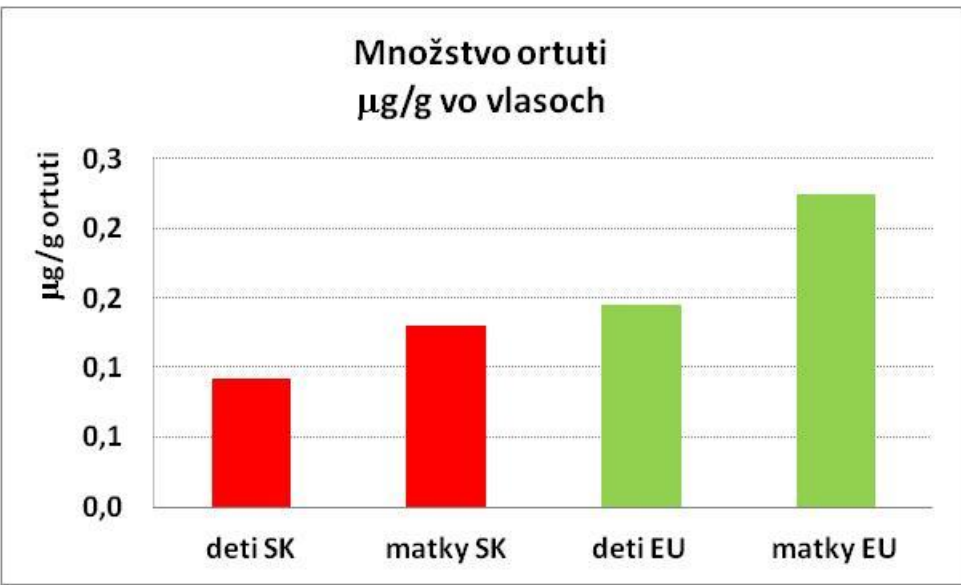
Výsledky SK a EU

Ortuť vo vlasoch	jednotka	priemer (95% interval spoľahlivosti)		JECFA (FAO/WHO)
		expozícia SK	expozícia EU	
deti	µg/g	0,092 (0,080 – 0,106)	0,145 (0,139 – 0,151)	2,3
matky		0,130 (0,113 – 0,148)	0,225 (0,216 – 0,234)	

SR patrí ku krajinám s nízkou spotrebou rýb, čoho dôkazom sú aj zistené hodnoty expozície, ktoré sú významne nižšie v porovnaní s európskou populáciou, a až o rád nižšie ako je zdravotne významný limit.

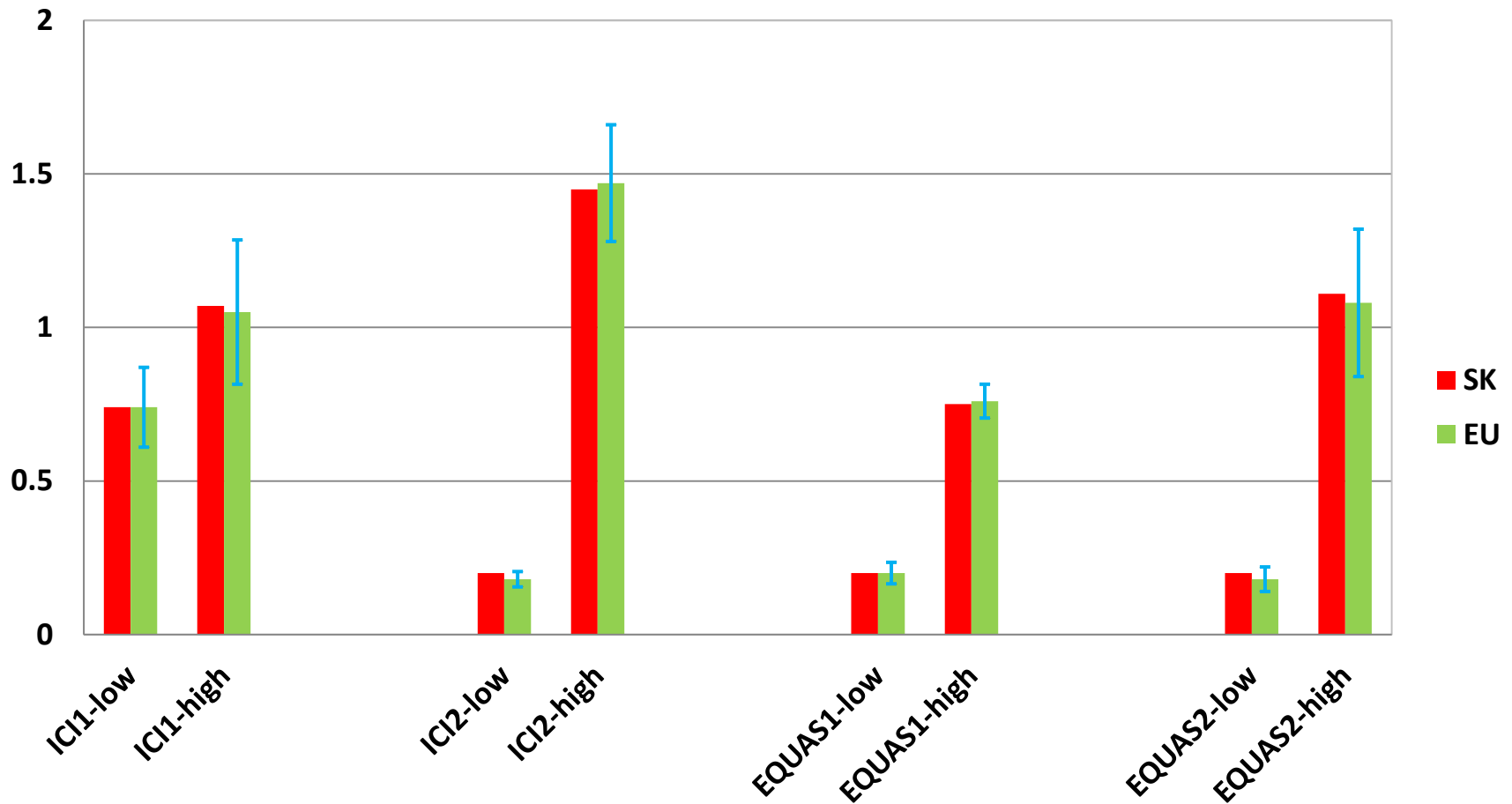

Medzilaboratórne porovnávacie skúšky

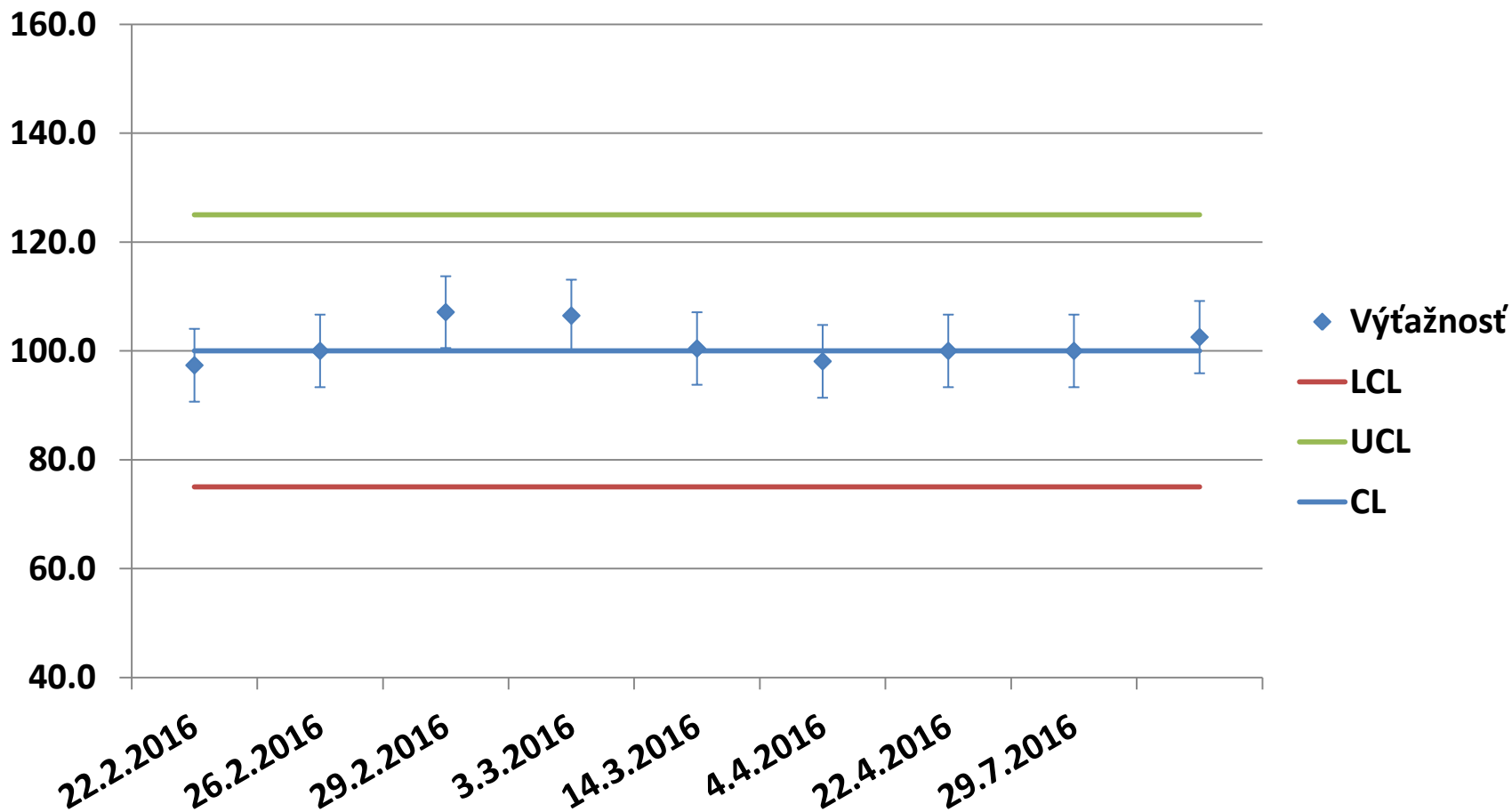
ICI- Interlaboratory comparison investigations

EQUAS- External quality assessment schemes

Zabezpečenie kvality pri analýze ortuti

CRM - 0,010 mg/l

Spoločný konzultačný deň NRC pre
xenobiotiká a HBM, 8.12.2016, ÚVZ

Bratislava

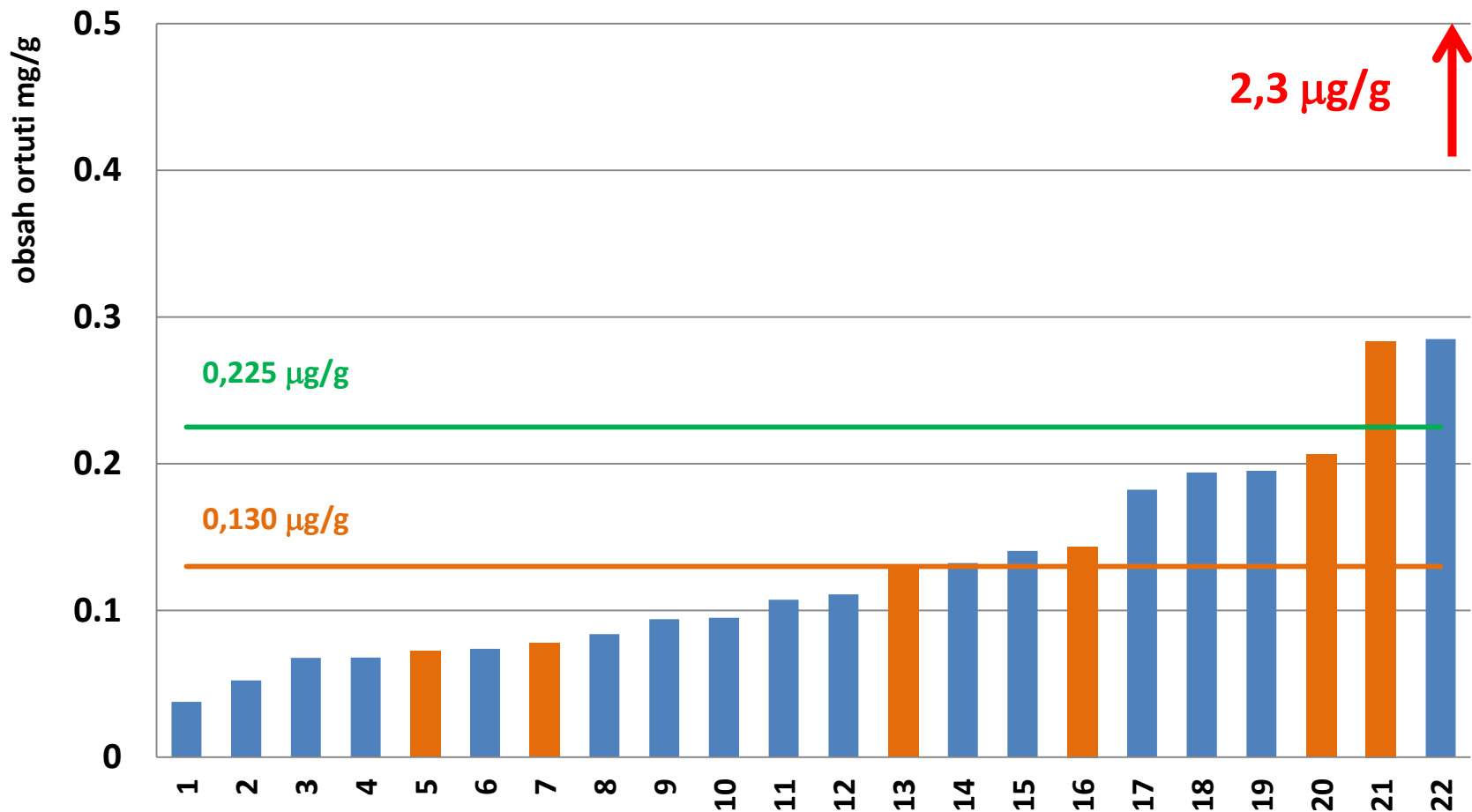
Expozícia ortuti

- **amalgámové plomby**
- **rozbité teplomery**
- **úsporné žiarivky**
- **pracovná expozícia - dentisti**

Zamestnanci oddelenia chemických analýz RÚVZ Banská Bystrica

MIN - 0,038 $\mu\text{g/g}$, MAX - 0,285 $\mu\text{g/g}$, MED - 0,109 $\mu\text{g/g}$, $n=22$

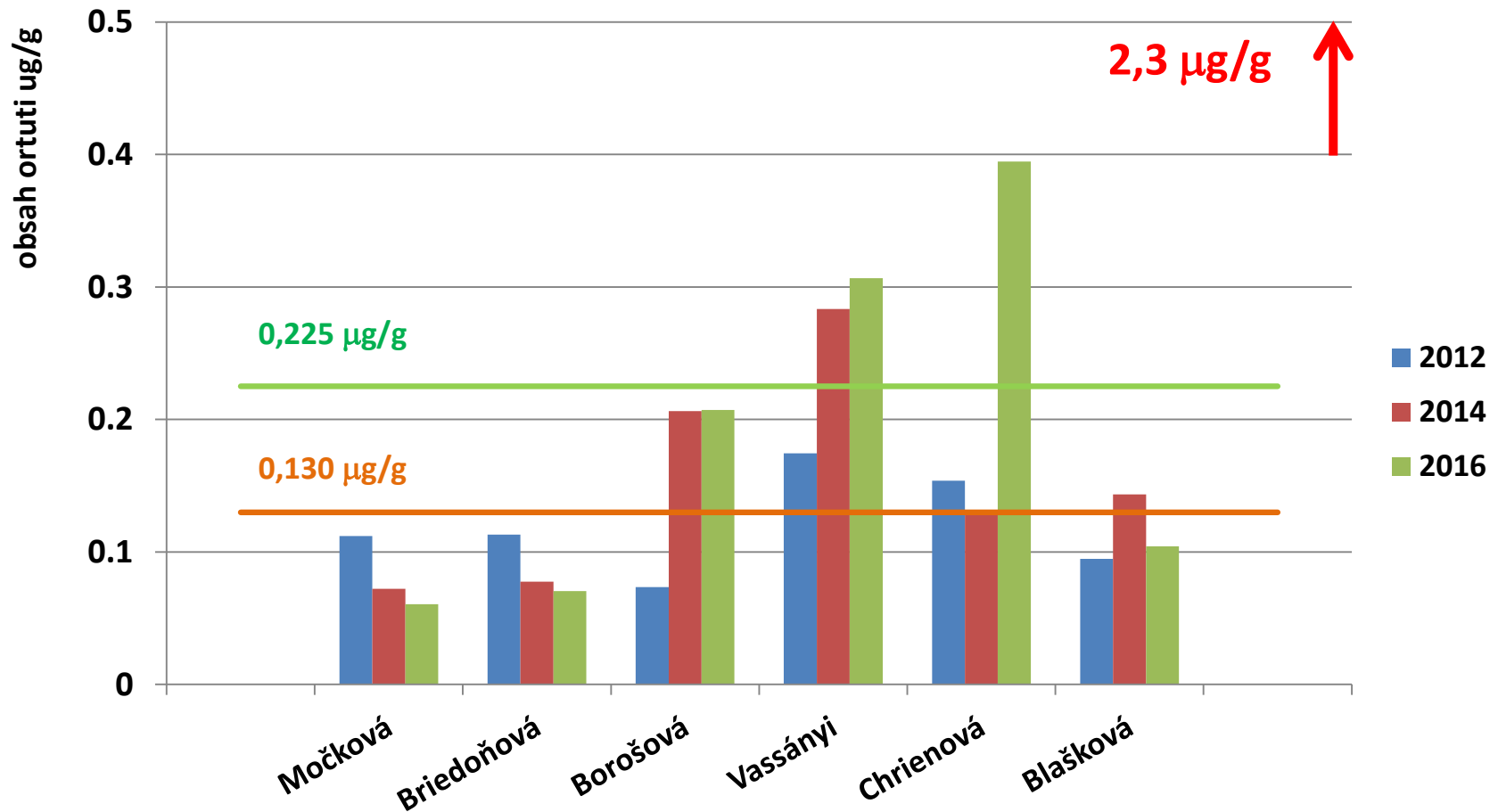
Spoločný konzultačný deň NRC pre
xenobiotiká a HBM, 8.12.2016, ÚVZ

Bratislava

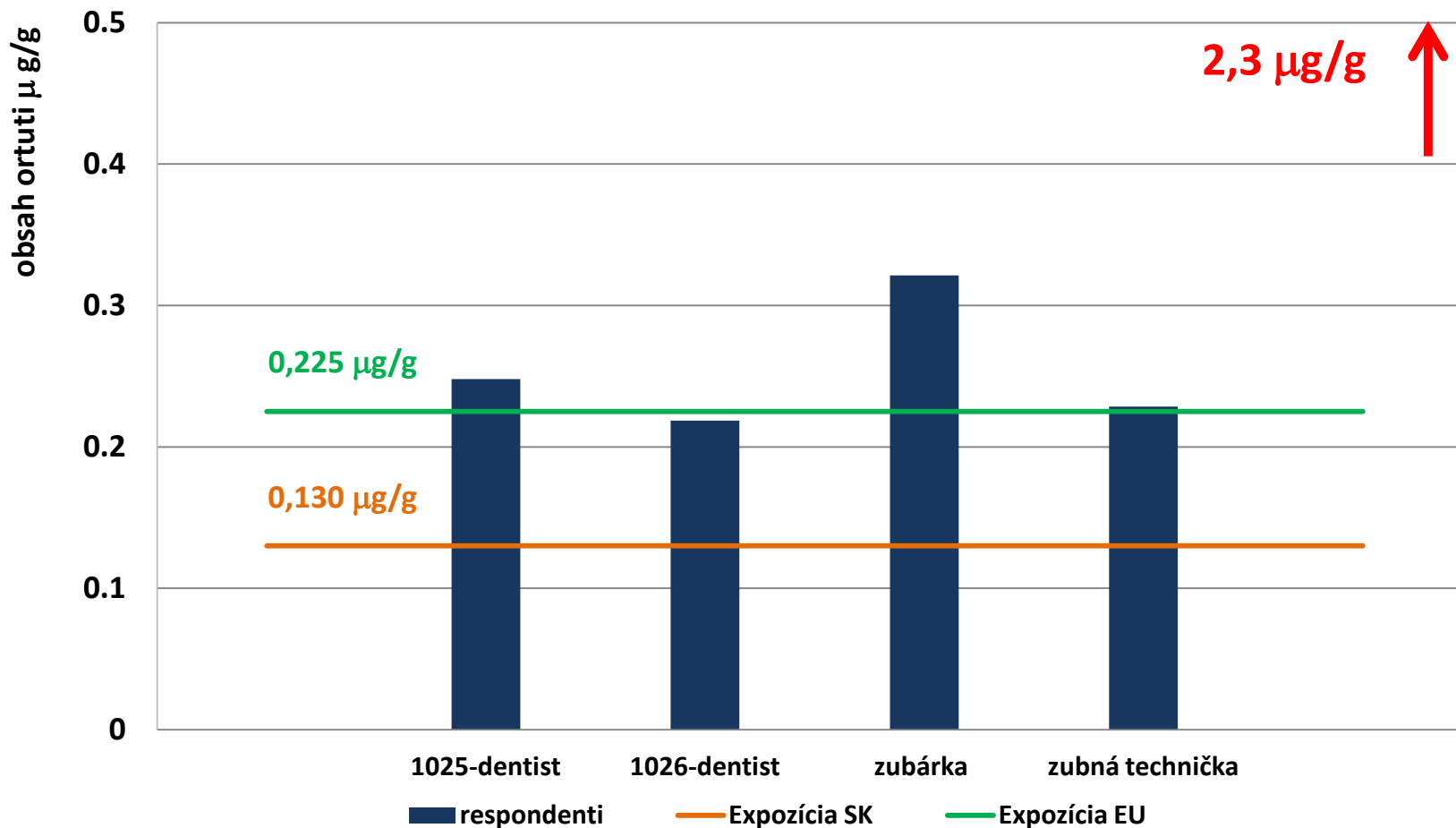
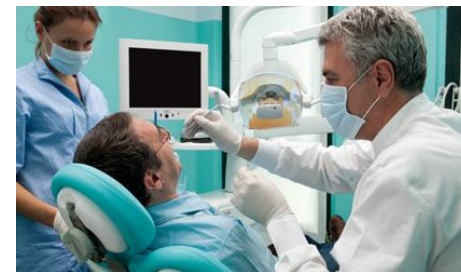

Zamestnanci oddelenia chemických analýz RÚVZ Banská Bystrica sledovanie v dvojročných intervaloch

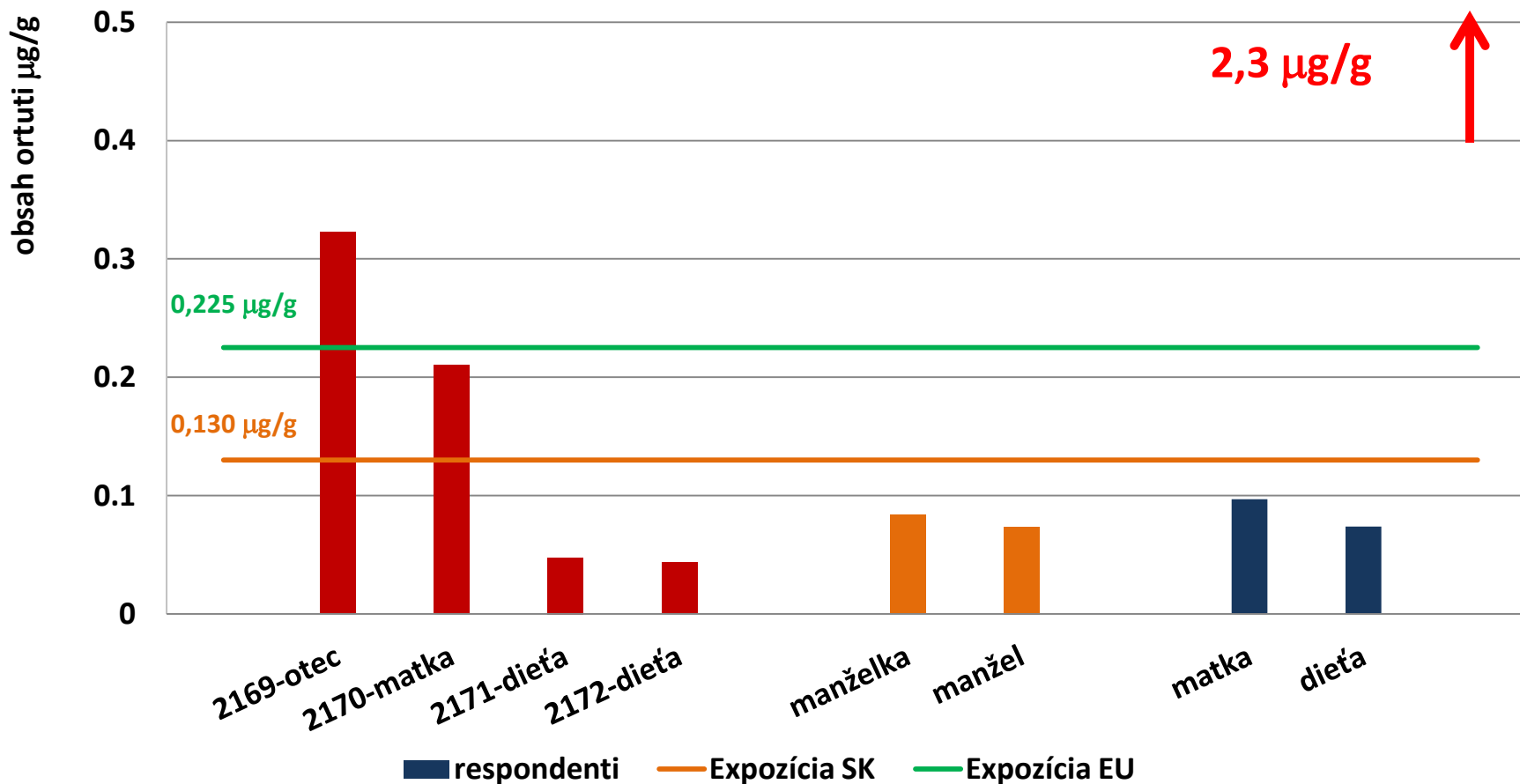
MIN - 0,0605 $\mu\text{g/g}$, MAX - 0,3948 $\mu\text{g/g}$, MED – 0,1215 $\mu\text{g/g}$, $n=6$

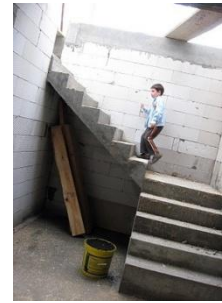

Pracovná expozícia ortuti zubní lekári, zubní technici

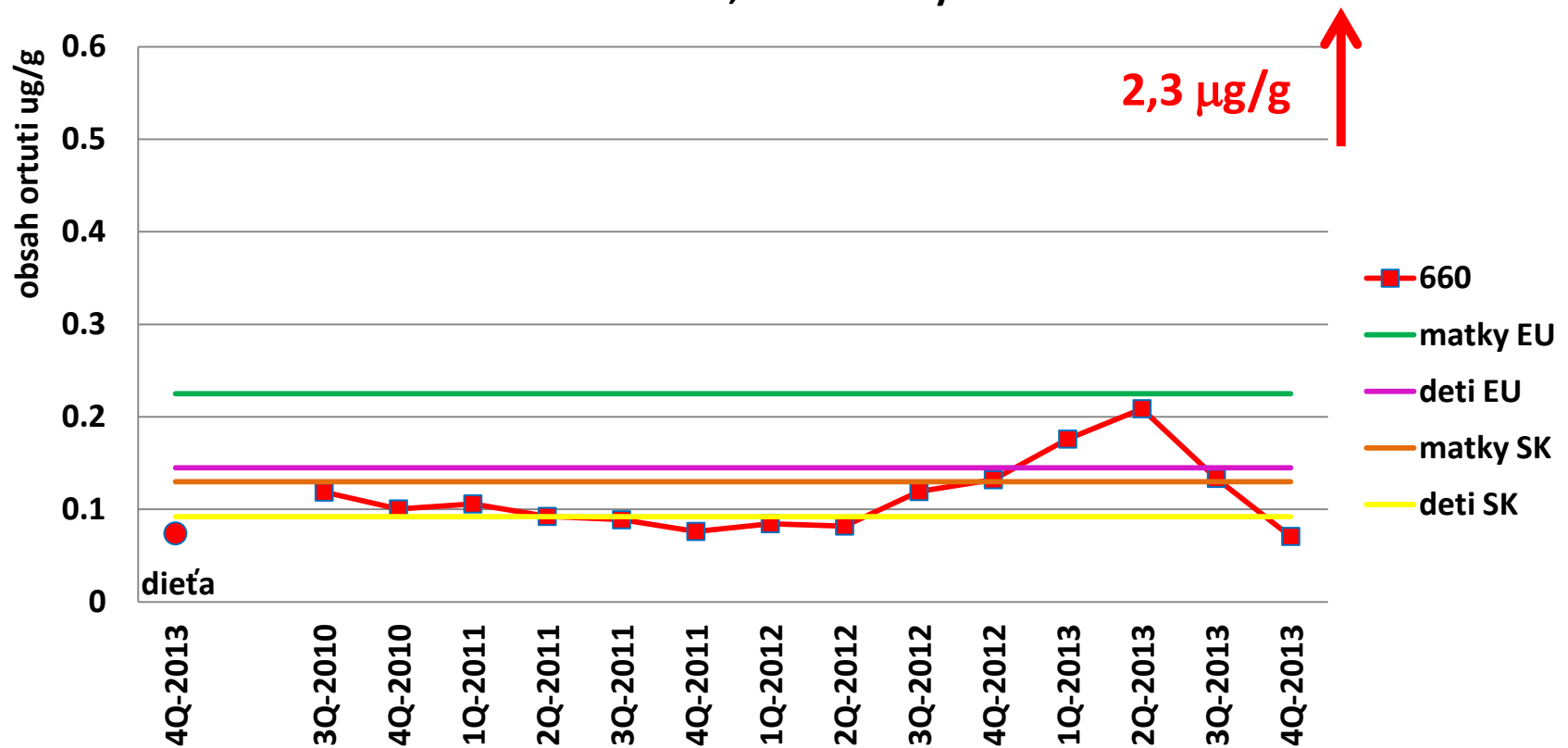

Expozícia ortuti s anamnézou rozbitého teplomera

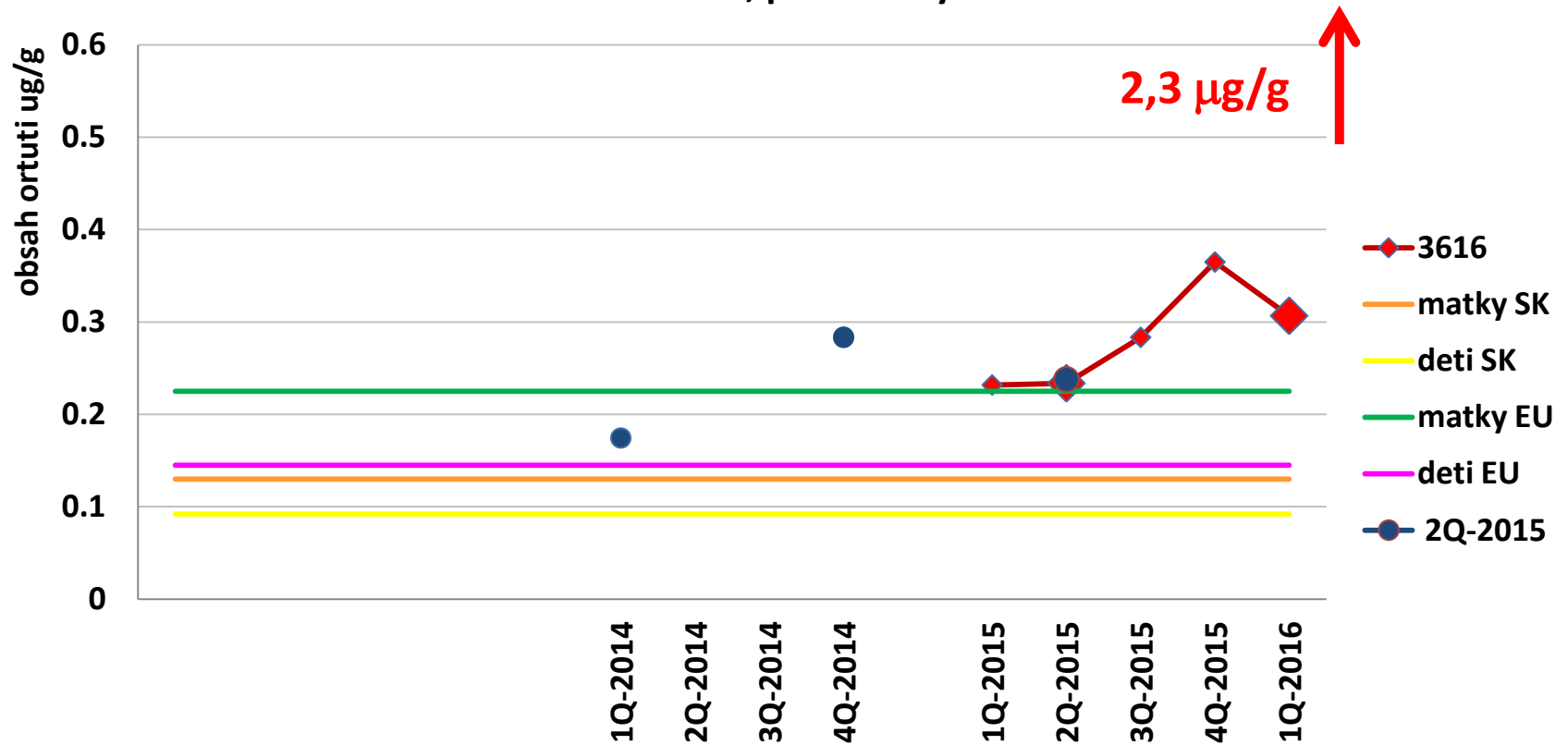
Obsah ortuti v závislosti vzdialenosti od koreňa vlasov ku končekom, CE-660, tmavé vlasy

plavé vlasy

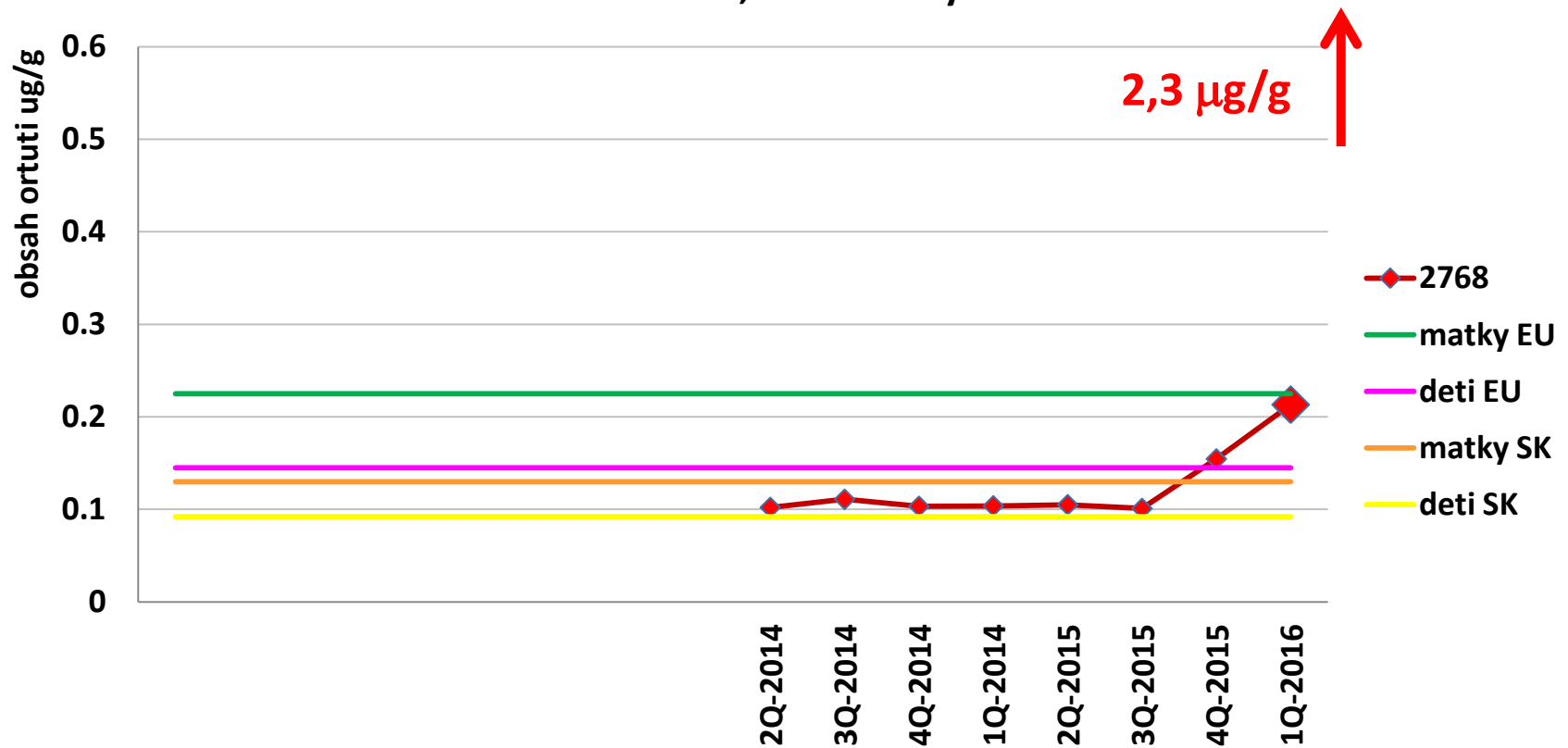
Obsah ortuti v závislosti vzdialenosti od koreňa vlasov ku končekom,
CE-3616, plavé vlasy

tmavé vlasy

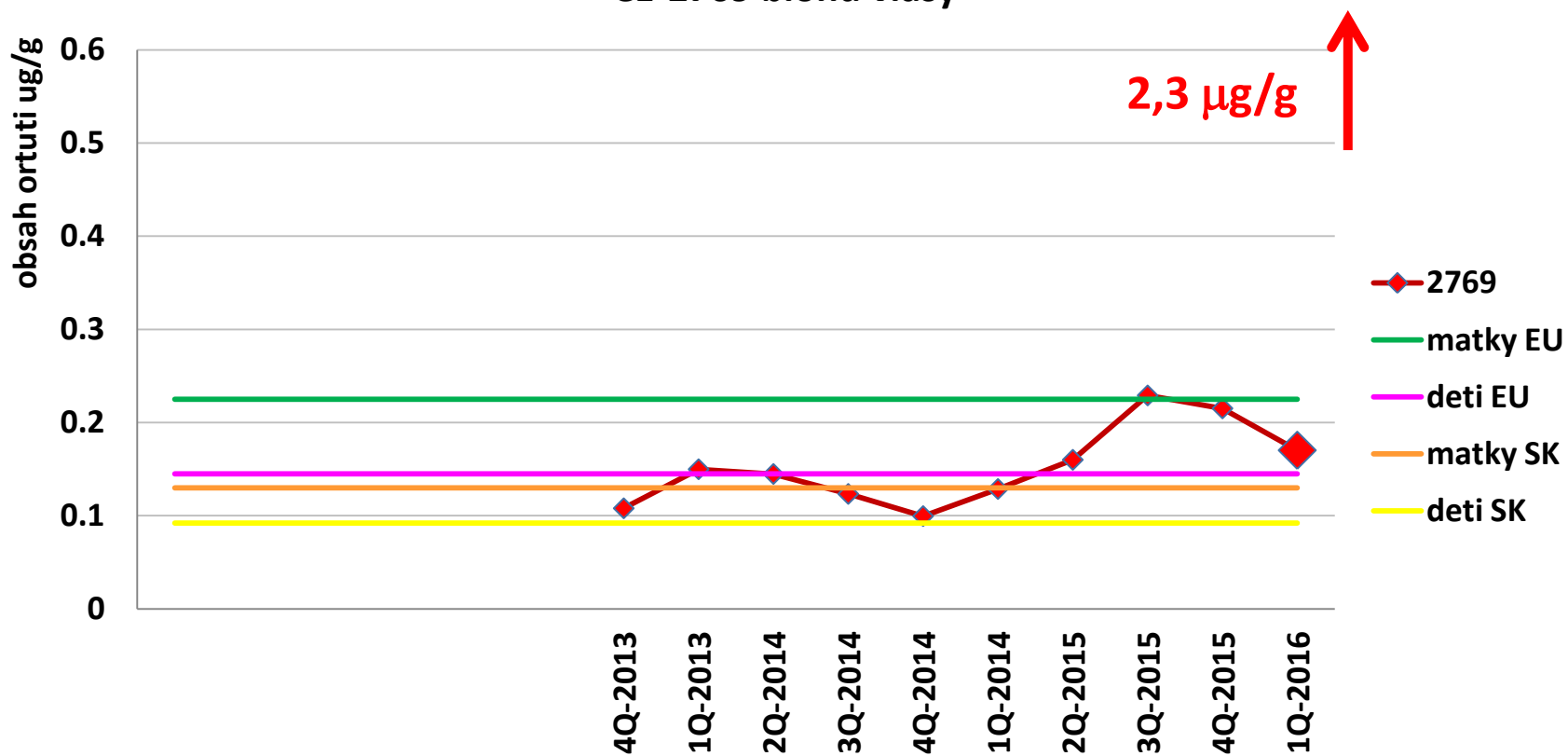
Obsah ortuti v závislosti vzdialenosti od koreňa vlasov ku končekom, CE-2768, tmavé vlasy

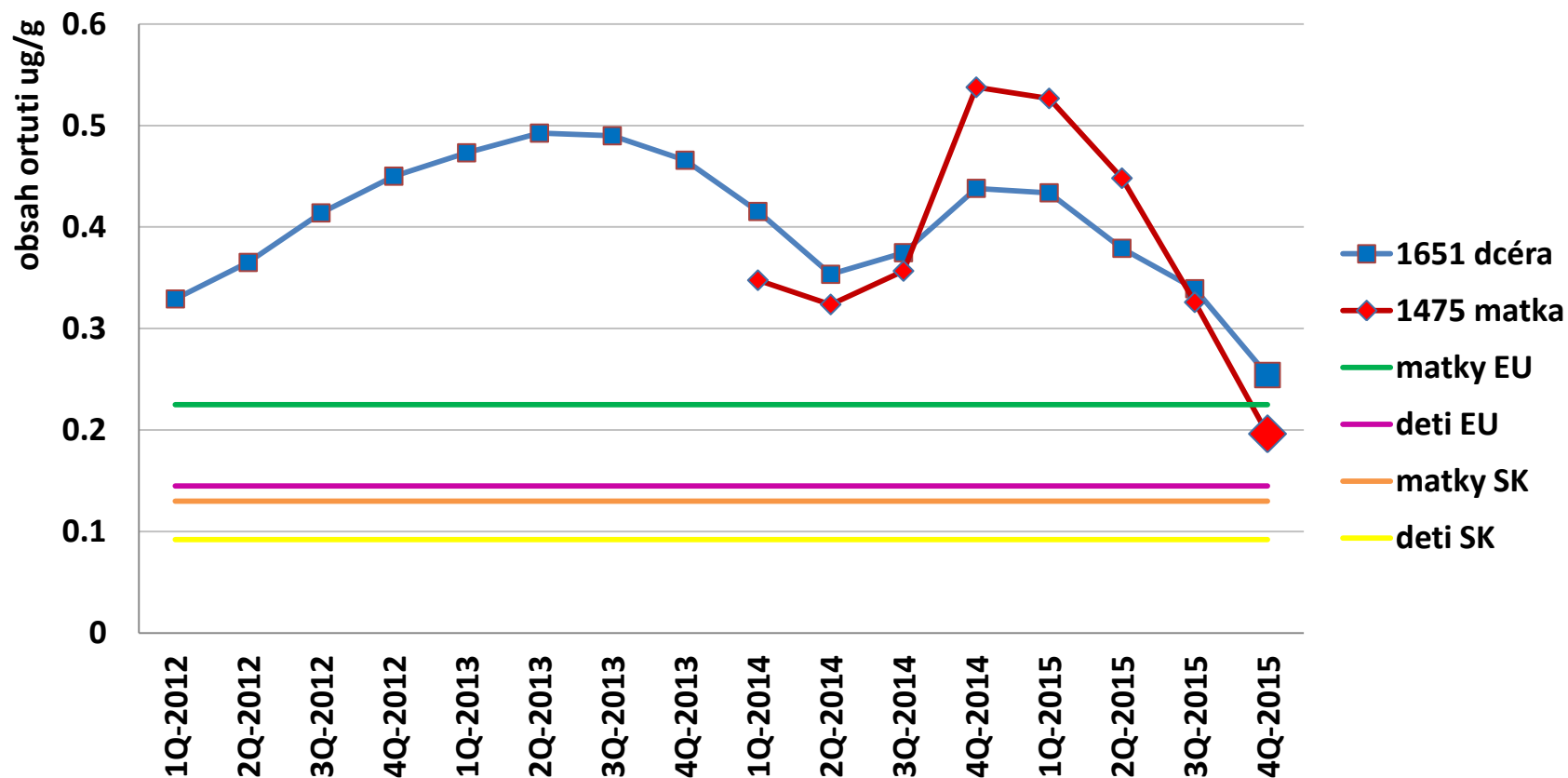
blond vlasy

Obsah ortuti v závislosti vzdialenosti od koreňa vlasov ku končekom,
CE-2769 blond vlasy

matka a dcéra

Obsah ortuti v závislosti vzdialenosti od koreňa vlasov ku končekom

Ďakujem za pozornosť
borosova@vzbb.sk